

Ontwikkeling van het pleegkind

Willeke Daamen – december 2014

Gebaseerd op de review 'Ontwikkeling van het pleegkind' (Daamen, 2014) en de Richtlijn Pleegzorg (De Baat, Van den Bergh, De Lange, 2014).

Pleegkinderen vormen een kwetsbare groep kinderen bij wie de ontwikkeling (langdurig) onder druk heeft gestaan. Hierdoor hebben deze kinderen vaak op meerdere ontwikkelingsgebieden tegelijkertijd problemen. Deze problemen hebben betrekking op de fysieke, cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling. Pleegzorg heeft als doel een veilige omgeving voor pleegkinderen te bieden en de ontwikkeling van het pleegkind te herstellen en te bevorderen. Om dit te kunnen bereiken is het van belang dat de betrokkenen goed zicht hebben

op de ontwikkeling van het pleegkind en mogelijke belemmeringen of risico's daarin.

Ontwikkelingsopgaven en risicofactoren

Om de ontwikkeling van pleegkinderen te volgen is het van belang dat de pleegzorgwerker zicht heeft op de algemene en de specifieke ontwikkelingsopgaven voor pleegkinderen. Het borgen en stimuleren van de ontwikkeling van pleegkinderen vraagt meer dan voor kinderen die in hun eigen thuissituatie opgroeien. Naast de extra ontwikkelingsopgaven die pleegkinderen hebben, zijn er ook extra risicofactoren die de ontwikkeling bedreigen. De belangrijkste risicofactoren zijn:

- onduidelijkheid over het perspectief van de plaatsing
- instabiliteit van de plaatsing
- onveiligheid in het pleeggezin
- een slechte gehechtheidsrelatie

- geen acceptatie van ouders en/of geen overeenstemming tussen ouders en pleegouders.

Volgen van de ontwikkeling

Het volgen van de ontwikkeling van pleegkinderen is van belang. Hierdoor wordt de geboden ondersteuning afgestemd op de ontwikkeling, waarmee de ontwikkeling zo optimaal mogelijk wordt bevorderd. Daarnaast komen problemen vroegtijdig in beeld en kan de juiste hulp snel worden geboden. Ten slotte kan het aanbod van pleegzorgaanbieders worden afgestemd op de behoeften van pleegkinderen en (pleeg)ouders.

Het volgen van de ontwikkeling bestaat uit twee elementen: het volgen van de ontwikkeling in het algemeen, en van problemen in de ontwikkeling. Er zijn verschillende manieren om de ontwikkeling te volgen. Het proces dient er volgens onderzoekers als volgt uit te zien:

1. Startonderzoek bij plaatsing; bij de start van de plaatsing wordt in kaart gebracht of er problemen zijn die acuut om extra ondersteuning vragen.
2. Startonderzoek na één maand; na de plaatsing wordt de ontwikkeling van het pleegkind volledig in kaart gebracht.
3. Vervolgonderzoek; bij kinderen jonger dan 3 jaar wordt ieder half jaar de ontwikkeling in kaart gebracht, bij kinderen ouder dan 3 jaar gebeurt dit minstens één keer per jaar.
4. Incidenteel onderzoek; wanneer er grote wijzigingen zijn in de situatie of het gedrag van het pleegkind dient de ontwikkeling opnieuw en naast de standaardmomenten in kaart te worden gebracht.
5. Slotonderzoek; zodra de plaatsing wordt afgerond, dient de ontwikkeling nogmaals in kaart te worden gebracht zodat het nazorgtraject zo goed mogelijk aansluit op de ontwikkeling.

Methoden voor het volgen van de ontwikkeling

Er zijn verschillende manieren om de ontwikkeling in kaart te brengen. De belangrijkste bronnen zijn de pleegouders, ouders, het pleegkind en andere betrokkenen zoals school. De meest gangbare methodes zijn het voeren van gesprekken en observaties en het afnemen van vragenlijsten. Voor het gebruik van vragenlijsten is het belangrijk dat de vragenlijst gestandaardiseerd is en is onderzocht op kwaliteit. De review 'Ontwikkeling van het

pleegkind' geeft een overzicht van deze vragenlijsten. Om goed zicht te krijgen op de ontwikkeling is het van groot belang dat er verschillende methoden en bronnen worden gebruikt.

Aanwijzingen voor de praktijk

- Creëer structuur en voorspelbaarheid voor het pleegkind. Stabiliteit is voor de ontwikkeling van groot belang.
- Neem zo snel mogelijk een opvoedingsbesluit: kan het pleegkind al dan niet teruggeplaatst worden bij ouders?
- Beperk overplaatsingen tot het minimum. Maak geen onderscheid tussen pleeggezinnen voor korte of lange duur, zodat een pleegkind niet overgeplaatst hoeft te worden als het opvoedingsbesluit is dat het pleegkind gaat opgroeien in een pleeggezin. Als een pleegkind toch wordt overgeplaatst, leg dan uit waarom het wordt overgeplaatst en zorg dat het contact kan blijven houden met de vorige pleegouders.
- Bespreek met pleegouders de eigenschappen die een beschermende factor kunnen zijn voor de ontwikkeling van het pleegkind: een autoritatieve opvoedingsstijl die zich kenmerkt door het bieden van ondersteuning en het uitoefenen van controle ten opzichte van het doen en laten van het pleegkind, goed grenzen stellen en een steunend sociaal netwerk.
- Zet als pleegzorgbegeleider de volgende vaardigheden in voor het begeleiden van pleegouders bij het stimuleren van de ontwikkeling van het pleegkind: luisteren en doorvragen (om informatie te verzamelen bij ouders, pleegkind en pleegouders), pleegouders helpen om gedrag van het pleegkind te begrijpen, benoemen wat goed gaat, pleegouders inzicht geven in het feit dat ze het gedrag van het pleegkind kunnen veranderen, pleegouders opvoedingsstrategieën leren om het gedrag van het pleegkind te veranderen, aandacht besteden aan de pleegouder als persoon en pleegouders motiveren om open te staan voor interventies.
- Investeer in het bevorderen van een gehechtheidsrelatie tussen pleegouders en pleegkind.
- Breng de ontwikkeling van het pleegkind in ieder geval op de volgende momenten in beeld: aan het

begin van de plaatsing (na een maand), bij pleegkinderen van 0 tot 3 jaar ieder half jaar en bij pleegkinderen ouder dan 3 jaar ieder jaar, of tussendoor wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van het pleegkind.

- Gebruik verschillende bronnen voor het in kaart brengen van de ontwikkeling van het pleegkind, bijvoorbeeld pleegouders, ouders, het pleegkind zelf en een leerkracht. Maak gebruik van verschillende methoden, bijvoorbeeld het voeren van gespreken, het afnemen van vragenlijsten en het doen van observaties.
- Maak gebruik van gevalideerde instrumenten voor het in kaart brengen van de ontwikkeling van het pleegkind, bijvoorbeeld de TVA, het Ontwikkelingsvolgmodel en de PSI.
- Bespreek de ontwikkeling van het kind in het zorgteam. Kijk hierbij niet alleen naar problemen, maar ook naar het adequate functioneren op verschillende ontwikkelingstaken (op zijn leeftijd en ontwikkelingsniveau). Dit verbreedt de blik en werkt motiverend. Zoek als organisatie naar een praktisch toepasbare manier om de ontwikkeling in kaart te brengen en zorg dat hiervoor voldoende tijd is in de pleezorgbegeleiding.

Deze factsheet beslaat een klein onderdeel van de pleezorgpraktijk. De informatie in deze factsheet moet dan ook gezien worden in de bredere pleezorgcontext. Er is een aantal aanwijzingen die los van de specifieke onderwerpen altijd leidend moeten zijn, namelijk:

- De ontwikkeling van het kind is altijd leidend.
- Besluit zo snel mogelijk wat het perspectief van de plaatsing is en waar het kind opgroeit. Binnen drie maanden na de plaatsing wordt gestart met onderzoek naar het perspectief en binnen negen maanden wordt het besluit genomen. Hierbij geldt: hoe eerder en beter. Voor jonge kinderen is het belang van een snel besluit het grootst.
- Streef zoveel mogelijk naar een intensieve samenwerking met ouders. Daarbij geldt dat er meer kans is op een succesvolle, intensieve samenwerking als ouders ook al bij het proces van matching en plaatsing betrokken worden. De ontwikkeling van het kind is hierin leidend: als de samenwerking schadelijk is voor de ontwikkeling of als het onveilig is, dan gaat het niet.

De factsheet 'Algemene bevindingen en aanwijzingen voor de pleezorgpraktijk' geeft de belangrijkste aanwijzingen en bevindingen voor deze bredere context weer.